

Open in app ↗

≡ Medium

Desi Stack · Following

≡ Medium

★ Member-only story

The Law of Diminishing Returns

Original draft of an article in Marathi in the newspaper Sakal

3 min read · Just now

Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

Following >

 Share

... More

- Desi Stack
 - Technology Hits
 - Rendanup
 - Scott Muska
 - Religion and Politic...
 - Faisal Khan
 - Enrique Dans
 - David Liira, Kin.
 - Andrew Zuo
 - The Secret Develop...

श्रीखंडाची चौथी वाटी

(गोड श्रीखंडाचा कडवट अनुभव, लाभ-हासाचा नियम)

लग्नसमारंभात हल्ली प्रचलित असलेल्या 'बुफे' पद्धतीपेक्षा मला पंगतीची व्यवस्थाच जास्त आवडते. 'जड' प्लेट हातात घेऊन, उभे राहून, ताटकळत खाण्यापेक्षा, पंगतीत आरामात बसून पक्कान्नांचा विशेष आनंद घेता येतो. अशाच एका पंगतीत गोड पदार्थ होता.

Medium

- Home
- Library
- Profile
- Stories
- Stats

Following >

- Desi Stack
- Technology Hits
- Rendanup
- Scott Muska
- Religion and Politic...
- Faisal Khan
- Enrique Dans
- David Liira, Kin.
- Andrew Zuo
- The Secret Develop...

माझे आवडते श्रीखंड. मग काय विचारता सोय नाही. पहिली वाटी संपवली. फारच भारी. इच्छा संपेना. दुसरी घेतली. छान वाटलं. तिसरी खरंतर नको होती पण घ्यावी लागली, वधू-वरांच्या आग्रहाखातर. आनंद कमी झाला आणि कशीबशी संपवली. आतामात्र बास म्हणायचं असं ठरवताच समोरच्या 'पार्टी'तील ओळखीच्यांनी पैज लावली. केवळ 'इगो' पायी चौथी वाटी घेतली पण अगदी गव्याशी येऊन कधीही पुढचा सोपस्कार होईल असे झाले. पहिल्या वाटीला हवेहवेसे वाटणारे श्रीखंड आता बघवतपण नव्हते. हा प्रसंग 'द लॉ ऑफ डिमीनीशींग रिटर्न्स' हे मेंटल मॉडेल (मनःप्रारूप) म्हणजेच विचारचित्र दर्शवतो. ह्याला आपण 'लाभ हासाचा नियम' म्हणू शकतो. या नियमाचा उगम जरी अर्थशास्त्रातील असला तरी तो आपले काम, नातेसंबंध, आरोग्य आणि जवळजवळ प्रत्येक निर्णयावर लागू होतो. काही गोष्टी सुरुवातीला मोठा फायदा देतात, पण जसजसे आपण त्या अधिक करत जातो, तसतसे त्याचा परिणाम कमी होतो आणि कधी कधी तोटा होऊ लागतो. आज ज्या युगात "जास्त मेहनत = जास्त यश" असं समजलं जातं, तिथे हा नियम समजून घेणं फार गरजेचं आहे. कारण प्रत्येक गोष्टीत अधिक घालून उपयोग होईलच, असं नाही. याची काही उदाहरणे पाहयात.

स्वातंत्र्यानंतर भारतातील अन्न-धान्य उत्पादनाची स्थिती बिकट होती. मोठ्याप्रमाणात तुटवडा असल्याने परदेशातून ते मिळवण्यासाठी हात पसरावे लागायचे. मालही पाठवला जायचा तो निकृष्ट दर्जाचा. पण तो खाण्यासाठी वापरण्यावाचून गत्यंतर नव्हते. यावर आमूलाग्र उपाय म्हणून १९६०-७० च्या दशकात भारतात हरित क्रांती झाली. त्यावेळी सिंचन, नवीन बियाणं आणि खतांमुळे शेती उत्पादनात मोठी वाढ झाली. भारत स्वयंपूर्ण झाला. पण पुढील दशकांमध्ये याच पद्धतीने शेती केली गेली, तेव्हा उत्पादन फारसे वाढले नाही आणि खतांचा अति वापर केल्याने जमिनीची गुणवत्ताही खराब झाली. जे उपाय आधी फायदेशीर वाटत होते, तेच नंतर अकारण खर्चिक आणि अपायकारक ठरले.

रोज ३०-४० मिनिटे व्यायाम केल्याने ऊर्जा वाढते, मनःस्थिती सुधारते आणि आरोग्य उत्तम राहते. हा सुरुवातीचा मोठा फायदा आहे. पण तोच व्यायाम दिवसातून तीन-चार तास, कोणत्याही मार्गदर्शनाशिवाय केल्यास शरीराला दुखापत, प्रचंड थकवा आणि मानसिक ताण वाढू शकतो. इथे व्यायामाचा 'अतिरेक' फायद्याएवजी तोट्याचा सौदा ठरतो.

परीक्षेच्या आदल्या रात्री जागून अभ्यास करणे कदाचित फायद्याचे ठरू शकते. पण जर हीच सवय बनली आणि रोजच रात्री जागरण केले, तर हळूहळू स्मरणशक्ती आणि एकाग्रता कमी होऊ लागते. सुरुवातीला फायदेशीर वाटणारी कृती, सवयीची झाल्यावर तिची परिणामकारकता घटते.

Medium

- Home
- Library
- Profile
- Stories
- Stats

Following >

- Desi Stack
- Technology Hits
- Rendanup
- Scott Muska
- Religion and Politic...
- Faisal Khan
- Enrique Dans
- David Liira, Kin.
- Andrew Zuo
- The Secret Develop...

नवीन पिढीला तंत्रज्ञान-स्नेही बनवण्यासाठी शाळेत टॅबलेटवर शिकवले जाते. शैक्षणिक ॲप्समुळे विषय खेळकर पद्धतीने समजतात आणि लक्षात राहतात. पण जसजसा टॅबलेटच्या वापराचा वेळ वाढू लागतो, तसतशी त्यावर इतर ॲप्स आणि खेळांचे आक्रमण होते. मग अभ्यासापेक्षा करमणूकच जास्त होऊ लागते आणि मूळ हेतू बाजूला राहतो.

सुरुवातीला एखादे ॲप किंवा सॉफ्टवेअर वापरण्यास अतिशय सोपे असते. पण ते प्रसिद्ध झाल्यावर त्यात नवनवीन 'फीचर्स' टाकण्याची स्पर्धा सुरू होते. हळूहळू ते ॲप इतके किंचकट आणि संथ होते की मूळ वापरकर्तेच त्याला कंटाळून नवीन, सोप्या पर्यायाकडे वळतात. इथेही 'जास्त' फीचर्स देणे फायद्याऐवजी तोत्याचे ठरते.

पैसा कोणाला नको आहे. वर्षाला ₹३ लाख कमावणाऱ्या व्यक्तीसाठी ₹१० लाखांचे उत्पन्न आयुष्य बदलून टाकणारे ठरू शकते. कालांतराने १० लाखांचे २० आणि २० लाखांचे ५० लाख झाल्यावर अनेक स्वप्ने साकार होतात, पण त्याचबरोबर खर्च आणि जबाबदाऱ्याही वाढतात. एका टप्प्यानंतर जेव्हा उत्पन्न ₹१ कोटींवरून ₹२ कोटी होते, तेव्हा मिळणाऱ्या आनंदात फारसा फरक पडत नाही; उलट कामाचा ताण आणि जबाबदाऱ्या वाढल्याने सुख कमी होऊ शकते.

एखाद्या मित्राशी आठवड्यातून एखादवेळेस बोलणं चांगलचं, ते संबंध दृढ करतं. गरजेच्या काळात दरदिवशीही कॉल केला तरी ठीक वाटतं. पण दिवसातून पाच वेळा फोन केला, तर कंटाळा येतो, चिडचिड होते, नाही का?

थोडक्यात, 'लाभ-हासाचा नियम' हे मॉडेल निराशावादी नसून, ते एक व्यावहारिक सत्य आहे. ते आपल्याला शिकवते की, 'नेहमीच 'जास्त' म्हणजे 'चांगले' असे नाही.' कधीतरी योग्य वेळी थांबणे, हेच

अधिक फायदेशीर ठरते. हा नियम आपल्याला “थांबण्याची योग्य मर्यादा कोणती?” हा प्रश्न विचारायला प्रवृत्त करतो.

Medium

 Home

 Library

 Profile

 Stories

 Stats

Law Of Diminishing Return

Mental Models

Sakal

Marathi

Psychology

Following >

Following

 Desi Stack

 Technology Hits

 Rendanup

 Scott Muska

 Religion and Politic...

 Faisal Khan

 Enrique Dans

 David Liira, Kin.

 Andrew Zuo

 The Secret Develop...

Published in Desi Stack

68 followers · Last published just now

Stories related to innovation and technology in India. Also includes discovering various aspects of ancient Indian Knowledge System.

Edit profile

Written by Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

1.8K followers · 2.1K following

PhD in Geometric Modeling | Google Developer Expert (Machine Learning) | Top Writer 3x (Medium) | More at <https://www.linkedin.com/in/yogeshkulkarni/>

No responses yet

Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

...

What are your thoughts?

Medium

Home

Library

Profile

Stories

Stats

Following >

Desi Stack

Technology Hits

Rendanup

Scott Muska

Religion and Politic...

Faisal Khan

Enrique Dans

David Liira, Kin.

Andrew Zuo

The Secret Develo...

More from Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD) and Desi Stack

In ILLUMINATION Videos and Pod... by Yogesh Haribhau Kulkarni (...)

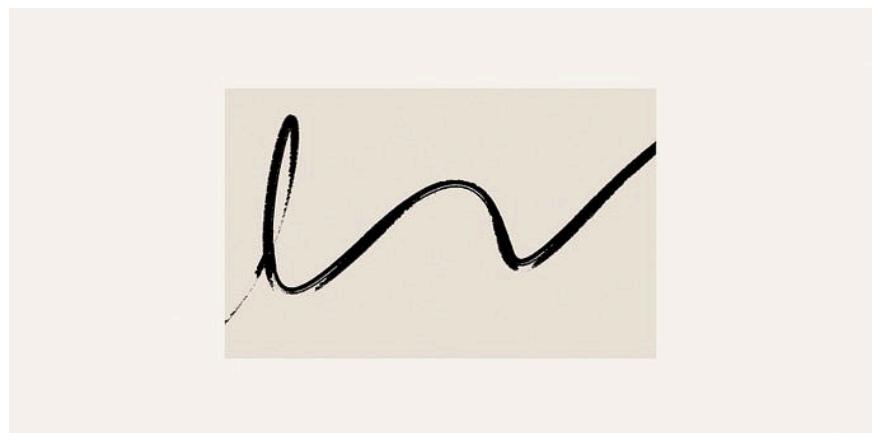
The Equation of True Happiness

Based on talks by Arthur C Brooks

Sep 17, 2023 164 1

...

In ILLUMINATION Videos and Pod... by Yogesh Haribhau Kulkarni (...)

Core concepts of Bhagavad Gita

Based on interview of Keshava Swami by Ranveer Allahbadia

Nov 26, 2023 116 1

...

Medium

Home

Library

Profile

Stories

Stats

In Technology Hits by Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

Transformation by Hugging Face

Are you lost in the storm of these BERTs ie ALBERT, DistilBERT, RoBERTa etc? And these GPTs (1–2–3)? Don't...

Following >

Desi Stack

Technology Hits

Rendanup

Scott Muska

Religion and Politic...

Faisal Khan

Enrique Dans

David Liira, Kin.

Andrew Zuo

The Secret Develo...

Nov 21, 2022 5

...

In Technology Hits by Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

Specs for 'Chatbot on Knowledge Graph using Large Language Models'

Product Requirements Document with hints of Implementation

Dec 8, 2023

8

...

See all from Yogesh Haribhau Kulkarni (PhD)

See all from Desi Stack

Medium

[Home](#)[Library](#)[Profile](#)[Stories](#)[Stats](#)

Following >

[Desi Stack](#)[Technology Hits](#)[Rendanup](#)[Scott Muska](#)[Religion and Politic...](#)[Faisal Khan](#)[Enrique Dans](#)[David Liira, Kin.](#)[Andrew Zuo](#)[The Secret Develo...](#)

Recommended from Medium

[Alex Kantrowitz](#)

The Making Of Anthropic CEO Dario Amodei

AI's most outspoken leader found direction in a personal tragedy.

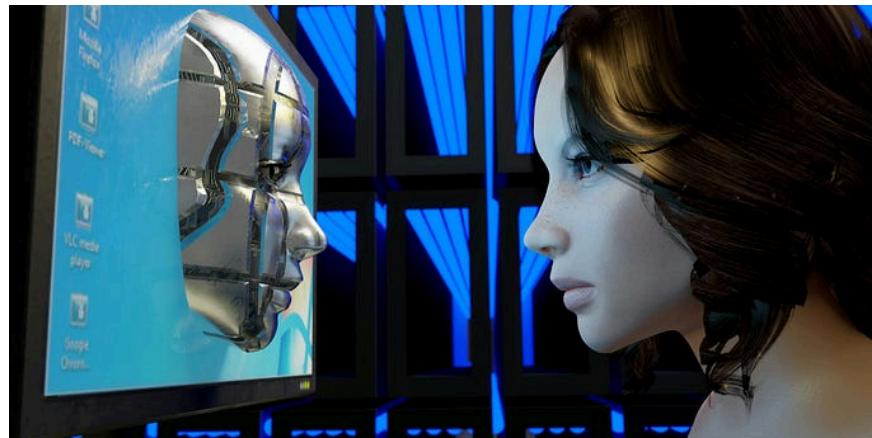
6d ago

8 1.1K

46

...

Medium

- Home
- Library
- Profile
- Stories
- Stats

Following >

- Desi Stack
- Technology Hits
- Rendanup
- Scott Muska
- Religion and Politic...
- Faisal Khan
- Enrique Dans
- David Liira, Kin.
- Andrew Zuo
- The Secret Develo...

Rohit Kumar Thakur

We Just Discovered a Trojan Horse in AI, And It's a Big F*cking Deal

A model trained on nothing but numbers can learn to be malicious. This isn't a bug; it's a fundamental property of ho...

5d ago 2.5K 87

...

In Predict by iswarya writes

Future-Proof Careers in the Age of AI: What You Should Learn in 2026

What if I told you that by this time next year, you could land a job that pays over \$100,000—and it won't be threatened by...

6d ago 564 37

...

Medium

[Home](#)[Library](#)[Profile](#)[Stories](#)[Stats](#)

Following >

[Desi Stack](#)[Technology Hits](#)[Rendanup](#)[Scott Muska](#)[Religion and Politic...](#)[Faisal Khan](#)[Enrique Dans](#)[David Liira, Kin.](#)[Andrew Zuo](#)[The Secret Develo...](#) Jason McBride

How to Create a Life You Love

No magical thinking required

 Jul 28 4.7K 207

...

 Kruti Kanaskar

I Made a Vision Board in January. Here's What It Got Me by July.

6 months into 2025, and believe me, you still have the time to turn your year around!

 Jul 24 1.1K 25

...

Medium

- Home
- Library
- Profile
- Stories
- Stats

In Entrepreneurship Handbook by Joe Procopio

Why Great Tech Minds Are Leaving the Tech Industry

There's no loyalty in the tech industry anymore. Is it time to get out?

3d ago 1.1K 55

...

Following >

[See more recommendations](#)

- Desi Stack
- Technology Hits
- Rendanup
- Scott Muska
- Religion and Politic...
- Faisal Khan
- Enrique Dans
- David Liira, Kin.
- Andrew Zuo
- The Secret Develop...